

VERSLAG VAN DE
LEERSTOEL ONDERWIJSARBEIDSMARKT

Kwantiteit en kwaliteit van leraren op de arbeidsmarkt
2013

Prof. dr. Frank Cörvers
Prof. dr. Marc van der Meer

Tilburg, 1 juni 2014

1. Inleiding

De Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt is ondergebracht bij de Universiteit van Tilburg. De bijzonder hoogleraren prof. dr. Frank Cörvers en prof. dr. Marc van der Meer zijn per 1 maart 2013 voor 0,2 fte in dienst getreden van de Stichting Leerstoelen van het CAOP, en verbonden aan het Research Institute for Flexicurity, Labour Market Dynamics and Social Cohesion (Reflect) van de Universiteit van Tilburg. Beide zijn benoemd voor een periode van vijf jaar.

Dit verslag geeft inzicht in de activiteiten die in 2013 door beide hoogleraren gezamenlijk en afzonderlijk zijn verricht in het kader van de Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt.

2. Afbakening onderzoeksgebieden

De onderzoeksgebieden van beide hoogleraren zijn onderverdeeld naar de kwantitatieve en kwalitatieve dimensie van de onderwijsarbeidsmarkt. Frank Cörvers dekt de kwantitatieve invalshoek af, waarbij het vooral gaat om arbeidsmarkt vraagstukken als mobiliteit, vervangingsvraag, vergrijzing, beloning en motivatie, arbeidsproductiviteit etc. Marc van der Meer is vooral gericht op de kwalitatieve invalshoek, waarin vraagstukken als opleiding en professionalisering, leven lang leren en kwaliteit van de arbeid centraal staan. Kwalitatieve en kwantitatieve aspecten zijn echter nauw met elkaar verweven. Leerkrachten die niet tevreden zijn over hun ontwikkelingsmogelijkheden bijvoorbeeld zullen de sector eerder verlaten. Voor de onderwijsarbeidsmarkt zijn dan ook beide invalshoeken relevant. Beide hoogleraren hebben een eigen onderzoeksgebied en geven van daaruit invulling aan de leeropdracht van de leerstoel. Met name op het terrein van de platformfunctie hebben beide hoogleraren diverse gezamenlijke activiteiten verricht.

3. Indeling werkzaamheden

De werkzaamheden van de hoogleraren zijn ingericht conform de doelstellingen van de leerstoel en hebben betrekking op onderwijs, onderzoek en de platformfunctie.

3.1 Onderwijs

Op het terrein van onderwijs zijn er het afgelopen jaar contacten gelegd en voorbereidingen gestart voor een studieprogramma of enkele colleges over de onderwijsarbeidsmarkt, dit in samenwerking met Reflect en TIAS School for Business and Society.

3.2 Onderzoek

Door beide hoogleraren is er in afstemming met de overige leerstoelhouders van CAOP een bijdrage geleverd aan de CAOP-jaarpublicatie Staat van de Ambtelijke Dienst (STAD), die begin 2014 is gepubliceerd. In samenhang hiermee waren beide hoogleraren panellid bij de presentatie van STAD en de discussie over overheid en onderwijs op het jaarcongres van het CAOP in december jl.

Bij de Tilburg Law School van de Universiteit van Tilburg is er een zogenaamde COF-aanvraag ingediend en gehonoreerd voor beide hoogleraren. Hierbij zijn op basis van de publicatielijsten van beide hoogleraren in de afgelopen jaren extra middelen toegekend aan Reflect, welke aan onderzoek kunnen worden besteed.

Tevens zijn er voorbereidingen getroffen voor het indienen van onderzoeksaanvragen voor onderwijsonderzoek bij NWO, in het bijzonder de PROO (wetenschappelijk) en de ProBo (beleid). In 2014 zijn deze aanvragen inderdaad ingediend. De hoogleraren OAM hebben een interdisciplinaire opzet voor een onderzoek in het kader van het Programma onderwijsonderzoek 2012-2015 (PROO) ingediend: 'Analysing and developing teacher career models – what forms of 'flexicurity' emerge in education?'. Centraal in dit onderzoek staat de vraag naar de ontwikkeling van de loopbaan van de leerkrachten. Hoofdvraag is te onderzoeken of en op welke wijze de loopbanen van leraren optimaal vorm kunnen worden gegeven. Daarbij worden nieuwe contractvormen en hybride loopbanen tegen het licht gehouden en met elkaar vergeleken. Het is een voorstel van OAM/Reflect, CAOP Research en collega-hoogleraren van de universiteiten Leiden, Heerlen (OU) en Tilburg. De aanvraag voor de PROO is inmiddels afgewezen.

Voor de ProBo is het consortium bestaande uit ITS, ROA, CAOP Research en Reflect nog in afwachting van de beoordeling. Bij deze aanvraag staat het onderzoek naar de relatie tussen de strategische personeelsplanning van scholen en de kwaliteit van leraren centraal. Bij beide aanvragen waren de hoogleraren leidend in het opstarten en indienen van de aanvraag. Het betreft de financiering van één of meerdere PhD's/onderzoekers op het terrein van de onderwijsarbeidsmarkt.

Het jaar 2013 stond wat betreft het onderzoek van de hoogleraren OAM ook deels in het teken van de voorbereidingen op de oraties van 6 juni 2014.

3.3 Platformfunctie

Bij de start van de leerstoel is er door de leerstoelhouders kennis gemaakt met de verschillende afdelingen en medewerkers van het CAOP. Tevens is er kennisgemaakt met de Directie Leraren van OCW, de onderzoekers bij Reflect, en verschillende vertegenwoordigers van de werkgeversraden en vakbonden in het onderwijs.

Bij de aanstelling van de hoogleraren is er een dubbelinterview verschenen in het Voorts is er door beide hoogleraren een expertmeeting georganiseerd over de meest recente arbeidsmarktprognoses voor leraren, en zijn er diverse bezoeken afgelegd aan experts bij andere onderzoeksinstituten, kennisinstellingen en universiteiten.

In het kader van het ontwikkelen van de kennisfunctie en het netwerk onderhoudt de leerstoel contacten met verschillende organisaties:

- Onderzoeksinstituut Reflect aan de UvT
- Kenniscentrum CAOP en het daaraan gelieerde CAOP Research
- Onderzoeksinstituut ROA aan de UM
- Departement Algemene Economie, in het bijzonder de sectie Onderwijs, van de School of Business and Economics (SBE) van de UM

- TIAS School for Business and Society van de UvT en TUE
- De overige leerstoelen van CAOP
- Verschillende directies bij OCW, waaronder de Directie Leraren
- Onderwijsraad
- Inspectie van het Onderwijs
- SER
- CPB
- Onderzoeksinstituten als ITS, IVA Onderwijs, ECBO
- Stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB)
- PO, VO en MBO Raad
- Expertisecentrum NEIMED over demografische transitie van de UM, OU en Zuyd Hogeschool
- het Amsterdams Instituut voor Arbeidsstudies (AIAS)

4. Verslag prof. dr. Frank Cörvers

Frank Cörvers heeft het afgelopen jaar voorbereidingen getroffen om zijn activiteiten voor de Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt van 0,2 fte te combineren met zijn andere professionele werkzaamheden, teneinde een zo groot mogelijke synergie te behalen. Deze andere werkzaamheden betreffen:

- Zijn rol als programmaleider bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA) aan de UM voor 0,6 fte;
- Zijn positie als leerstoelhouder aan de Universiteit Maastricht over het onderwerp demografische krimp. Deze bijzondere leerstoel van 0,2 fte is per 1 april jl. ingegaan voor een periode van vijf jaar;
- Zijn toezichthouderschap aan Zuyd Hogeschool, waar ook enkele lerarenopleidingen worden aangeboden. Het onderhouden van de contacten met de leraren en de lerarenopleidingen aan Zuyd Hogeschool is een goede mogelijkheid om voeling te hebben met het onderwijsveld.

Het bereiken van synergie tussen de verschillende aanstellingen tracht hij vorm te geven door de opstart van een nieuw onderzoeksprogramma per 1 januari 2014 bij het Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Het gaat hier om het programma 'Menselijk kapitaal in de regio'. In dit onderzoeksprogramma speelt de onderwijsarbeidsmarkt een belangrijke rol, omdat de beschikbaarheid van voldoende uitstekend opgeleide leraren een randvoorwaarde is voor het goed kunnen opleiden van jongeren in de regio. Ook de leerstoel over demografische krimp past in dit nieuwe onderzoeksprogramma van het ROA.

Het onderzoeksprogramma bij het ROA wordt zoveel mogelijk gefinancierd uit te genereren middelen in de 2^e en 3^e geldstroom. Daarbij wordt vaak de samenwerking gezocht met andere onderzoeksinstituten. Voorbeelden hiervan zijn:

- De arbeidsmarktprognoses voor leraren die in het kader van een langlopend onderzoeksproject bij het ROA worden gegenereerd. Sinds kort wordt hier extra aandacht gegeven aan de regionalisering van de prognoses, waarbij ook gekeken wordt naar verschillen tussen regio's wat betreft tekorten aan leraren;

- Het eerder genoemde onderzoeksvoorstel over de loopbanen van leraren dat bij de NWO/PROO is ingediend, en helaas is afgewezen;
- De programmeringsstudie over de kwantiteit en kwaliteit van leraren die door Frank Cörvers voor NWO (ProBo) is geschreven;
- Het onderzoeksvoorstel over de relatie tussen strategische personeelsplanning van scholen en betere leraren, dat met een consortium van ITS, ROA, CAOP Research en Reflect is ingediend bij de ProBo. Hierover wordt medio juni uitsluitend verkregen;
- Het aantrekken van een PhD op het terrein van demografische krimp, vergrijzing en de arbeidsmarkt voor leraren. Deze PhD wordt gefinancierd uit de beschikbare middelen voor de leerstoel over demografische krimp, maar de onderwijsarbeidsmarkt staat hier centraal;
- Het indienen van een voorstel voor een sessie over de kwantiteit en kwaliteit van leraren bij de Onderwijsresearchdagen. Dit gezamenlijke voorstel met de Onderwijsraad, CPB en de Universiteit Twente is geaccepteerd voor de aanstaande conferentie in juni te Groningen. Frank Cörvers zal een paper presenteren en als voorzitter van de sessie optreden;
- Het advies aan UWV WERKbedrijf gegeven over knelpuntenberoepen in het onderwijs, naar aanleiding van een vraag aan CAOP;
- Het opstarten van monitoring en onderzoek over de onderwijsarbeidsmarkt in Caribisch Nederland.

Het onderstaande overzicht betreft publicaties, presentaties en media-uitingen uit 2013 die op enigerwijze een relatie hebben met de Leerstoel Onderwijsarbeidsmarkt.

Publicaties

Cörvers, F (2013). Langdurige tijdelijke arbeidsrelaties als stimulans voor een hogere participatie van ouderen op de arbeidsmarkt (NEA Papers, 50). Tilburg: Netspar.

Cörvers, F (2013). Managing territorial demographic transitions and declining labour supply, challenges for Zeeland. In S. Giguère, S. Arzeni & C. Martinez (Eds.), *Demographic change in the Netherlands: strategies for resilient labour markets* (pp. 136-164). Paris: OECD.

Cörvers, F, Fouarge, D., Hoon, M.L.A. de, Künn-Nelen, A.C., Thor, J.A.F. van, Verhagen, A.M.C., Dijkman, S., Clerx, R., Salamanca Acosta, N. & Bertrand-Cloodt, D.A.M. (2013). *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018*. (ROA Reports 011). Maastricht: Research Centre for Education and the Labour Market.

Landeghem, B. van & Cörvers, F (2013). *Effect- en impactmeting van de Inspectie Werk en Sociale Economie (IWSE) in Vlaanderen: Analyse en aanbevelingen*. (ROA Technical Reports 002). Maastricht: Research Centre for Education and the Labour Market.

Landeghem, B. van & Cörvers, F (2013). *Impactmeting voor inspectiediensten: theorie en aanbevelingen voor de Vlaamse Inspectie Werk en Sociale Economie*. *Over Werk*, 23(3), 23-30.

Martinez-Fernandez, C., Weyman, T., Cörvers, F, Dijk, J. van, Edzes, A., Grip, A. de, Hamersma, M., Taylor, P., Thor, J.A.F. van & Verwest, F. (2013). Demographic change in the Netherlands. (OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers 2013/13). Brussel: OECD/LEED.

Montizaan, R.M., Cörvers, F & Grip, A. de (2013). Training and retirement patterns. Applied Economics, 45(15), 1991-1999.

Presentaties

17-04-2013. Long term temporary contracts on the Dutch labour market to stimulate labour force participation at older ages. Tilburg, Reflect.

13-06-2013. Algemene versus specifieke opleidingen. Utrecht, POA begeleidingscommissie.

13-06-2013. Opzet voor regionale arbeidsmarktinformatie tot 2018. Utrecht, POA begeleidingscommissie.

03-10-2013. De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2018, conceptrapport. Utrecht, POA begeleidingscommissie.

27-11-2013. Arbeidsmarktramingen leraren. Den Haag, Expertmeeting CAOP.

28-11-2013. Regionalisering arbeidsmarktprognoses naar opleiding. Utrecht, POA Begeleidingscommissie.

09-12-2013. Onderwijsarbeidsmarkt. Utrecht, Onderwijsinspectie.

Media

12-01-2013. Crisis zorgt voor nieuwe aanwas op pabo's. Schooljournaal

23-01-2013. Lager collegegeld bepleit voor techniekstudenten. Het Financieele Dagblad

06-04-2013. Een beetje zekerheid voor de flexwerker. Volkskrant

06-04-2013. Iedereen vast, iedereen flexibel of een contract voor tien jaar? Volkskrant

18-05-2013. Bijscholing is toverwoord op de arbeidsmarkt, nu nog een goede cursus zien te vinden. Het Financieele Dagblad

23-10-2013. Zij pendelen tussen klaslokaal en kantoor. NRC@Next.

17-06-2013. Jonge leraren wachten op lerarentekort, Serie (1) Lerarentekort Goedemorgen Nederland Radio 1

18-06-2013. Onderwijsarbeidsmarkt zonder streepje. ECBO Dimensies

5. Verslag prof. dr. Marc van der Meer

Inleiding/ algemeen

Het eerste jaar van mijn aanstelling als bijzonder hoogleraar is in vele opzichten memorabel. Mede dankzij mijn nieuwe positie was het mogelijk in vele verschillende settingen een bijdrage aan publicaties, een discussie of debat te leveren.

De combinatie van mijn bijzonder hoogleraarschap met het directeurschap van ecbo is in 2013 uitgebouwd. Tegelijkertijd worden de contouren van de kennisinfrastructuur in het beroepsonderwijs momenteel fundamenteel herzien. Dat leidt ertoe dat de Wet SLOA expireert en dat betekent dat het landelijke Expertisecentrum Beroepsonderwijs zijn volledige subsidie gaat verliezen. Na een uiterste inspanning mijnerzijds om de publieke kennisinfrastructuur in het beroepsonderwijs onder te brengen bij het nieuwe Nationale Regieorgaan Onderwijswetenschap, heb ik besloten om per 28 februari 2014 mijn directeurschap neer te leggen.

Vanaf 1 maart 2014 werk ik gedurende twee dagen per week als wetenschappelijk adviseur voor stichting Samenwerking Beroepsonderwijs Bedrijfsleven en gedurende één dag per week als bijzonder hoogleraar in Tilburg. De overige dagen rond ik ecbo-projecten af en verleen ik enkele wetenschappelijke adviezen. Ook heb ik mijn oratie voorbereid, die wordt gehouden op 6 juni 2014.

Hieronder volgt een uiteenzetting van mijn diverse activiteiten.

Activiteiten/ projecten:

Het Platform Beroepsonderwijs- diverse bespreking opbrengst en toekomst 'HPBO-Innovatiearrangement'.

Max Goote Leerstoelen- diverse besprekingen over de toekomst van de drie bijzondere leerstoelen (in mijn rol als secretaris-penningmeester van het bestuur).

MBO Raad- Adviezen over benchmarking en toegevoegde waarde van het onderwijs. Diverse bijeenkomsten (als projectuitvoerder).

Mediacollege Amsterdam. Advies over toekomst online community 'hetnieuweberoepsonderwijs.nl' (als oprichter- lid stuurgroep).

Mediacollege Amsterdam. Adviezen over HPBO-project over sociale media (als lid stuurgroep).

Min OCW- Adviezen over de ontwikkeling lerarenagenda met de Directie leraren (als bijzonder hoogleraar).

NRO Nationaal regieorgaan Onderwijswetenschappen. Meerjarenprogrammering onderzoek naar het mbo. Advies over programmering kennisverspreiding (diverse bijeenkomsten, diverse geschreven teksten) (als secretaris programmaraad ecbo en als bijzonder hoogleraar).

NVAO- Advies lid beoordelingscommissie aanvraag masteropleiding docent beroepsonderwijs.

OECD, 'Skills beyond school in the Netherlands'. Als projectleider in opdracht van min OCW voorbereiden van twee werkbezoeken van de OECD-delegatie 'Skills beyond school' (maart en mei 2013). Vertegenwoordiging Nederland in Parijs 4-5 december 2013.

Onderwijsraad- Adviezen over 'Stand van Educatief Nederland- Een smalle kijk op onderwijskwaliteit' (november 2013).

SBB- 'MBO 2020. Strategische verkenning van de toekomst van het mbo'. Diverse bijeenkomsten met het algemeen bestuur.

SER- Hans van der Meer, Marc van der Meer, Frank Cörvers en Anne Wouters: *Advies aan de SBB met betrekking tot de inrichting van de sectorkamers SBB* (maart-april 2013).

SER- Lezing en advies aangaande project over Etnische minderheden (2013).

SER- toegevoegd kroonlid SER-advies, *Handmade in Holland* (SER mei 2013).

Publiek debat:

Organisatie van de ILERA-conferentie in Amsterdam, 20-22 juni. Ism. prof Maarten Keune en tien andere collega's. 450 aanwezigen uit 30 landen.

Organisatie van diverse bijeenkomsten in het kader van mijn voorzitterschap van de Nederlandse Vereniging voor Arbeidsverhoudingen, met name over cao-onderhandelingen (juni) en over toekomst sociale zekerheid (oktober).

Ecbo. Organisatie van diverse kennisdelingsbijeenkomsten voor het werkveld.

CAOP. Bijdrage aan diverse bijeenkomsten over leiderschap - met Marianne Luijter. In deze serie heb ik ook een lezing verzorgd (juni 2013).

Aanvraag en voorbereiding nieuwe online platform www.platformarbeidsverhoudingen.nl, dit is gelanceerd in april 2014.

Publicaties:

Meer, M. van der (2013), 'Zonder gefundeerde pilaren wankelende bruggen tussen (beroeps)onderwijs en arbeidsmarkt', in *Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken*, nr 1.

Meer, M. van der (2013b), 'De basis en de lat in het onderwijs', in R. Bekker (red.) *De stand van ambtelijk Nederland*. Den Haag: CAOP.

Meer, M. van der, (2013c), 'Jongeren en sociale innovatie: werk en netwerk in en na het beroepsonderwijs', in: S.Dhondt en P.Oeij, *Sociale innovatie doe je zelf*, Hoofddorp: TNO, pp. 75-86.

Meer, M. van der, en H. Smulders, (2013) *Skills beyond school in the Netherlands, background report for the OECD*, Den Bosch/ Parijs.

Meer, M. van der, en J. van Zwieten, (2013), 'Vakmanschap is geld waard', in *Zeggenschap*, nr.4.

Michielsens E., C.Bingham, L. Clarke, M. van der Meer (2013), *A social or a capabilities model?: Disability in the health sectors in Britain and the Netherlands compared*. Personnel Review. Nr.1.

Neuvel, J., M. van der Meer en A.Westerhuis, 'Hoe bepaal je studiesucces in de roc's?' in: *Meso*,

Smulders, H., A. Hoeve en M. van der Meer (2013), *Co-makership tussen onderwijs en bedrijfsleven, in Meso*.

Smulders, H., Hoeve A., M. van der Meer (2013), Regie op samenwerking en leerproces in vijf modaliteiten, in *THEMA*, nr.2, pp. 47-51.

Toren, J.P, M. van der Meer en T. Lie, *Innovatie, beroepsonderwijs en arbeidsmarkt, een position paper*, Den Bosch: eco. Gefinancierd door Max Goote leerstoelen. Gepresenteerd op 1 november 2013.

Vos, K., M. van der Meer en F.Dekker (red). Inleiding en eindredactie *Themanummer Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken: flexibilisering van de arbeid*, nr 2.

Media

Diverse kleine bijdragen (achtergrondgesprekken, kleine quotes)

Persoonlijk portret in tijdschrift Profiel.

Persoonlijk portret in blad FNV Zelfstandigen

Persoonlijk portret in eco-periodiek (met F.Cörvers).

Overige Lezingen/ gastcolleges:

Landelijke LOB-conferentie beroepsonderwijs, maart 2013.

ILERA-conferentie, 'sectoral development funds in the Netherlands', juni 2013.

Schouten en Nelissen, gastcollege, september 2013.

ROA-Maastricht University- deelname in oppositie dissertatie Harald Pfeiffer, oktober 2013.

NLQF, lezing november 2013.

Bibb-Bonn, Key note speech 'Innovation in VET', december 2013

Euroguidance, lezing en conferentie, december 2013

Subsidieaanvragen

Aanvraag EU - zevende kader programma project Style (strategies of integration for youth), met prof J.O'Reilly (Brighton University), gehonoreerd. Project loopt vanaf maart 2014-2017.

Aanvraag NWO-internationaliseringsprogramma over onderwijs en studentenarbeid met prof. P. Méhaut, niet gehonoreerd.

COV-aanvraag Tilburg Law School, 0,4 fte, gehonoreerd (2014-2016).